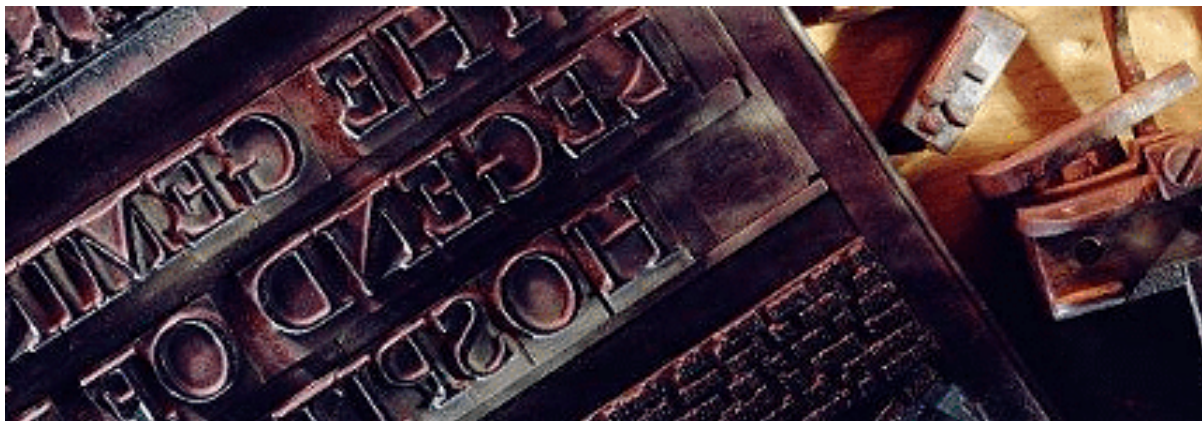

NGHỆ THUẬT CHỮ VÀ VIỆC THIẾT KẾ CÁC FORM CHỮ

Tác giả: Sharon Helmer Poggenpohl

Một hình mẫu chốt đến trong tâm trí của ta-là nơi phát sinh những vấn đề kỹ thuật nổi cộm. Đó chính là nghệ thuật chữ hay nói một cách đặc thù hơn nữa đó là việc thiết kế các form chữ. Việc thiết kế các form chữ là một phần của truyền thống nhân văn lâu đời trải dài về thời La Mã cổ đại. Chỉ ít một tác giả nào đó đã gán sự trỗi dậy của văn minh phương Tây (cùng những bộ luật chặt chẽ, ngăn nắp và tinh thần tìm hiểu khoa học của nó) đi liền với sự phát minh ra bộ ký tự phiên âm. Các form chữ thường trông rất đẹp nhưng chúng lại không thu hút sự quan tâm của công chúng một cách rộng rãi.

Tôi sẽ bắt đầu từ những năm 40. Các form chữ được thiết kế để phù hợp với một qui trình sản xuất công nghiệp, cả Linotype lẫn Monotype, là qui trình đúc những hàng thẳng, ký tự hay các ký hiệu riêng biệt bằng kim loại nóng chảy từ khuôn đúc chính. Sự phát triển của font chữ là một quá trình thiết kế tốn tiền tốn của, tốn thời gian, và mang tính thủ công. Phải chăng bản chất vật lý của nghệ thuật chữ là một hệ thống? Ta khó đánh đổ hệ thống này? Có hay không một truyền thống phát triển xung quanh những kiểm tỏa vật lý của hệ thống này?

Sự phát triển của nghệ thuật **phototypography** trong những năm cuối thập niên 50 đã đơn giản hóa những yếu tố mang tính sản xuất và thủ công cao độ của quá trình thiết kế và chế tác ký tự. Các form chữ analog được phát triển nhanh chóng hơn và kinh tế hơn bằng cách sử dụng máy ảnh chuyên dụng phóng các size chữ. Canh chỉnh liên ký tự (kerning) tốt hơn và lúc này hệ thống thị giác truyền thống của font chữ và các form ký tự đã được mở rộng đến cả sự bóp hình và thao tác quang/nhiếp ảnh. Các nhân vật thủ cựu trong làng typography thực sự sốc.

Những nhà cách tân nghệ thuật chữ thì run lên vì xúc động. Tiếp đến là sự nở rộ các kiểu font. Milton Glaser thiết kế Baby Teeth và Houdini và còn có cả Fat Cat, Fat Chance, Fat Face, Bubble và Buxom nữa. Các nghệ sĩ typo nghiệp dư cũng bước ra khỏi chốn ẩn cư để chia sẻ với quần hùng những tuyệt tác của mình. Một cuộc trình diễn form chữ ngoạn mục.

Cuối thập niên 60, chiếc máy IBM Electric Composer, một cái gì đó hơn hẳn một chiếc máy đánh chữ thông thường, trở thành kẻ tiên phong của cuộc cách mạng số

trong lĩnh vực typography. Vẫn còn đó các form chữ analog nhưng cuộc cách mạng số cũng đã có được một tính năng phát triển vượt trội tác động đến mối liên hệ của không gian đơn vị biến thiên cộng thêm một bộ nhớ hạn chế.

Tại thời điểm đó sự thể nghiệm thú vị được tiếp tục theo hướng làm cách nào điều chỉnh các form chữ sao cho có thể đọc được bằng máy. Evans và Epps đã thiết kế một bộ ký tự dựa trên hệ thống lưới vuông, không đường chéo, không đường cong. Wim Crowel và Jay Doblin cũng giải quyết vấn đề tương tự. Ý tưởng ở đây là làm sao thiết kế các ký tự để máy đọc được và người bình thường cũng phải đọc được (dù trông chúng có một bộ dạng kỳ lạ).

Những năm giữa thập niên 70 , người ta chứng kiến những bước khởi đầu của nghệ thuật chữ kỹ thuật số (digital) và ma trận điểm (dot matrix). Ngày nay, nghệ thuật chữ hoàn toàn không tồn tại trong một hình thái vật lý cho đến lúc nó được phô diễn trên màn hình máy tính hoặc các kết xuất in ấn. Nghệ thuật chữ chỉ tồn tại như một chuỗi các liên hệ số học và một cảm nang những lời chỉ dẫn. Việc thiết kế các form chữ đã thực sự biến đổi từ dạng analog sang dạng kỹ thuật số. Các nhà thiết kế font chữ thời nay đang cố gắng thiết kế những form chữ thích hợp cho công nghệ mới, nhưng trong lúc công việc này đang trong quá trình triển khai thì thứ kim loại nóng đỏ cũ rích và các ký tự photoface vẫn đang được thường xuyên số hóa với những kết quả thật khiêm tốn.

*Người dịch: **Phạm Xuân Bách***

Dịch từ bản tiếng Anh bài viết "Typography and the design of letterforms" của tác giả Sharon Helmer Poggenpohl, báo Society of Typographic Arts Journal xuất bản năm 1988.

Nguồn: Tạp chí điện tử của LogoOrange Design Group-7/2007.